УДК 81.276

Глінка Н.В., Пилипенко В.С.
(Київ, Україна)

ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Стаття присвячена розгляду характерних особливостей прагматичних аспектів перекладу англомовних текстів на українську. Проводиться розгляд проблем, пов'язаних з різними рівнями розуміння значень в залежності від лінгвістичних та паралінгвістичних факторів.

Ключові слова: *прагматика, аспект, особливості перекладу, паралінгвістичні фактори.*

Статья посвящена рассмотрению характерных особенностей прагматических аспектов перевода английских текстов на украинский язык. Проводится рассмотрение проблем, связаных с разными уровнями понимания значений в зависимости от лингвистических и паралингвистических факторов.

Ключевые слова: *прагматика, аспект, особенности перевода, паралингвистические факторы.*

The article deals with some characteristic features of the pragmatic aspects of translation of English texts into Ukrainian. The problems connected with different levels of understanding of meaning are analyzed in terms of linguistic and paralinguistic factors.

Key words: *pragmatics, aspect, translation peculiarities, paralinguistic factors.*

Прагматика у перекладі – поняття, що стосується не лише прагматичного значення слова, але й деяких проблем, пов'язаних з різними рівнями розуміння співрозмовниками певних значень чи повідомлень, в залежності від лінгвістичних та паралінгвістичних факторів [6, 214], тобто фонових знань. Відомий лінгвіст Комісаров вказує на те, що прагматичний аспект перекладу має розглядатись з трьох сторін. Однією з них є прагматичне значення слів [2, 101]. Цей фактор в основному належить до перекладу національних реалій та безеквівалентних слів, таких як власні назви.

Термін *прагматичне значення* слова не є до кінця вивченим. Та деякі лінгвісти доводять, що прагматичний компонент значення слова, який відображується у різних видах емотивних та стилістичних конотацій, є індивідуально-оказіональним чи колективно вживаним [3, 43-44]. Він відображає умови вживання мовної одиниці, такі умови як ситуація та місце комунікації, об'єкт та мета комунікації; соціальні, етнічні та індивідуальні особливості співрозмовників, їх ставлення один до одного [1, 38-39]. Незважаючи на той факт чи прагматичні аспекти відмежовуються у певний вид значення слова, чи стають лише складовими його значення, прагматичне значення, закріплене за словом, відіграє не останню роль, а його дотримання при перекладі забезпечує повну його відповідність оригіналу.

Прагматика, як лінгвістичний термін означає аналіз мови в контексті ситуативного тексту, включно зі знаннями та переконаннями мовця та відношення між мовцем та слу-

© Глінка Н.В., Пилипенко В.С., 2011

хачем [5, 1518]. Прагматична інформація актуалізується у перекладі безеквівалентних лексичних одиниць, перш за все власних назв, географічних назв, національних реалій шляхом транскрибування та транслітерації. Та в деяких випадках при перекладі імен держав, околиць, графств та провінцій не оминути пояснення їх імпліцитної інформації. До прикладу:

Georgia *– штат Джорджія (США) (у випадку якщо контекст вказує на те, що автор пише чи говорить про США)*

Alberta *– провінція Альберта (Канада)*

Surrey *– графство Сурей (Англія).*

Роз'яснення також необхідні у випадках, коли одна й та ж назва описує кілька понять: ***Albany*** *– Олбані – поетична назва Шотландії*

Олбані – чоловіча тюрма на острові Уайт (Англія)

Олбані – річка у центральній частині Канади.

Олбані – порт і курортне місто у південно-західній частині Австралії.

До уваги також береться комунікативна ситуація при перекладі власних назв, що мають різне значення. Таким чином, слово ***Lincoln*** у різних реченнях матиме щоразу інший зміст: 1) *He is from Lincoln only last year* – Він закінчив коледж Лінкольна (в Оксфорді) тільки минулого року. 2) *He participated in Lincoln while a student* – Коли він був студентом, він брав участь у скачках "Лінкольн". 3) *He owns Lincoln breeds* – Він господар лінкольнської породи довгошерстих овець.

Як правило, власні назви перекладаються шляхом транскрибування чи транслітерації (або ж комбіновано). Та коли власна назва набуває конотації важливого прагматичного фактора, її переклад має бути на комунікативному, та не на семантичному рівні. Наприклад: **Midas** – 1) *Багата людина;* 2) *Людина, яка постійно примножує багатство.*

Щодо передачі значення національної реалії важливими є не так транскрибування чи транслітерація, як роз'яснення їх національного значення. Переклад таких слів як *куліш* відбувається шляхом описового перекладу - *жирна страва приготована з пшениці*. Англійську національну реалію *class list* перекладемо як *список випускників університету, які отримали ступінь бакалавра з відзнакою*; *classman* – випускник університету, який отримав ступінь бакалавра з відзнакою.

При перекладі назв національних свят також необхідно застосовувати прагматичний підхід. Наприклад, *Easter Monday* у дослівному перекладі не передасть розуміння свята. Роз'яснення *перший понеділок після Пасхи* буде більш зрозумілим для українського реципієнта.

Додатки до перекладу допомагають зробити його більш зрозумілим та точним. Наприклад, *It was Friday and soon they'd go out to get drunk.* (Braine. Room at the Top). В українському перекладі – *Була п'ятниця, день получки. Незабаром ці люди вийдуть на вулиці та понапиваються.* Для того, щоб зробити зміст більш розгорнутим було необхідно додати не лише *день получки,* а й пояснити, що у Великій Британії люди отримують платню щотижнево, по п'ятницям.

Існують випадки вживання узагальнених понять для заміни власних назв, таких як назви магазинів, клубів, коледжів, шкіл, тощо. Наприклад: *I could see my mother going in Warren's Sports and Games – Я бачив, як моя мама заходила у спортивний магазин.*

У деяких випадках слово, що означає національну реалію не важливе у семантичній структурі тексту. У такому випадку перекладач має застосувати метод опущення. Наприклад: *There were pills and medicines all over the place and everything smelled like Vicks Nose Drops*. *Vicks* – назва фармацевтичної фірми, препарати якої не продаються на території України і, як наслідок, невідомі українцям. Тому, при перекладі, її можна опустити.

Соціолінгвістичні аспекти теорії перекладу розглядаються у процесі комунікації, соціальної норми перекладу та розгляду перекладу, як відображення соціального світу. Об'єктами опису є різні види соціально обумовлених прагматичних зв'язків, які визначають суть перекладу як акту комунікації: прагматика тексту-оригіналу, який визначає його функціональний тип; прагматика тексту перекладу, направлена на різні культури [4, 18]; орієнтованість перекладача на цільову аудиторію, тобто на соціальну норму перекладу; прагматика мовних одиниць як мови оригіналу, так і мови перекладу, прагматика, пов'язана із стратифікацією та ситуативними різновидами лексикону.

Важливість соціолінгвістичних факторів для досягнення адекватності при перекладі неможливо недооцінити. Яскравим прикладом цього є можливі переклади особового займенника *you*, який можна перекласти як *ти* або *ви*. Прагматичний підхід до аналізу ситуації вкаже перекладачу на правильний вибір.

На завершення важливо наголосити на важливості фонових знань перекладача. Тобто, на глибоких пізнаннях в історії, культурі, традиціях країни, мову якої він вивчає та зобов'язаний знати для того, щоб бути хорошим перекладачем.

Процес перекладу розкриває двоякість прагматичних цілей. З одного боку, усвідомлення внутрішньої мовної комунікації та направленість на оригінал. З іншого – переклад є певним мовленнєвим актом, прагматично направленим на певного реципієнта. Прагматичним завданням перекладу є забезпечення максимальної подібності до оригіналу. Прагматичний аспект перекладу особливо важливий при перекладі національних одиниць лексикону.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Азнаурова Э.С.* Прагматика художественного слова. – Ташкент, 1988.

2. *Комиссаров В.Н.* Теория перевода (лингвистические аспекты). – М.: Высшая школа, 1990. – 253 с.

3. *Левицкий В.В.* К вопросу о структуре лексического значения // Значение и его варьирование в тексте. – Волгоград, 1987. – С. 36-46.

4. *Швейцер А.Д.* Социолингвистические основы теории перевода // Вопр. языкознания. – 1985. – № 5. – С.15-23

5. Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language. – New York, 1996.

6. *Wiezhbitska F.* Semantic Metalanguage for a Cross-Cultural Comparison of Speech Acts and Speech Genres. – N.Y., 1988.

УДК 81’25

Сереброва Л.М., Павловська Л.І.
(Київ, Україна)

РОБОТА ПЕРЕКЛАДАЧА В РІЗНОМАНІТНИХ УМОВАХ ПРОФЕСІЇ

Розглядаються питання формування професійних якостей перекладача в світі різноманіття можливих професійних умов.

Ключові слова: *перекладач, різноманіття професійних умов, компетентність, підготовка.*

Рассматриваются вопросы формирования профессиональных качеств переводчика в мире разнообразия возможных профессиональных условий.

Ключевые слова: *переводчик, разнообразие профессиональных условий, компетентность, подготовка.*

The article deals with forming of professional competence of translators under condition of the variety of professional tasks.

Key words: *translator, variety of professional tasks, competence, training.*

Постановка проблеми. Зміни в науці та техніці, в знаннях людей та в формах збереження та поширення інформації впливають на зміни умов діяльності людей. Такі зміни необхідно враховувати в організації праці. Однією з проблем в сучасній професійній діяльності людей є різноманіття змісту та умов праці.

Попередній досвід. Не завжди можливо передбачити усі професійні ситуації та особливості таких ситуацій [4]. Це стає однією з поширених тенденцій в світі праці. Тому необхідно вже на етапі професійної підготовки готувати фахівців до роботи в нестандартних умовах. Таку професійну ситуацію можливо ще назвати різноманіттям професійних умов. Ця різноманітність може залежати від змін в структурі господарства та управління [1; 8], появи нових можливостей професійної реалізації у зв’язку із змінами попиту на певні товари та послуги [2], від національних та культурних особливостей певних територій та/або колективів [7]. Така ситуація вимагає формування психологічної готовності фахівця до роботи в цих умовах, необхідність певних додаткових знань та умінь, які в інших професійних ситуаціях могли бути не потрібні [6]. Особливо це необхідно для майбутніх перекладачів, оскільки їх робота (в першу чергу, переклад науково-технічних і ділових текстів) багато в чому залежить від змін в науці та техніці, в знаннях людей та у формах збереження та поширення інформації [3; 5]. Часто перекладач науково-технічних і ділових текстів працює з новою інформацією (або елементами нової інформації), яка тільки входить у обіг, починає розвиватися та укорінюватися в практичній діяльності та в різних видах текстів.

Виклад основного матеріалу. Поряд з широким діапазоном та нестандартністю змісту роботи перекладача в сучасному світі спостерігається і розмаїтість його праці. І це не дивно. Не тільки перекладачі, але й інші фахівці все частіше працюють водночас у різних організаціях, у різних осіб, часто змінюють місце роботи. Зростає роль фахівців, які працюють як особа вільної професії. Людина вже не тільки переважно наймається

© *Сереброва Л.М., Павловська Л.І., 2011*